

Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılmasında Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü

Murat Palaoğlu
Şirket Ortağı,
Gümrük ve Dış Ticaret

Türkiye'nin dış ticaret hacmi 2015 yılsonu verileriyle 350 milyar doları aşmış, buna paralel olarak dış ticaret ve gümrük işlemleri de ciddi bir yükseliş göstermiştir. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin dış ticaretten daha fazla pay almaya başlaması işlem sayısındaki artışa önemli bir katkıda bulunmaktadır. Bu gelişmelere paralel olarak gümrük idareleri tarafından tahsil edilen vergiler hazine açısından önemli bir düzeye ulaşmıştır. Öyle ki ithalde alınan KDV ve gümrük vergisi, dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içinde en büyük paya sahip vergi sınıfı olmasında en önemli etken hâline gelmiştir.

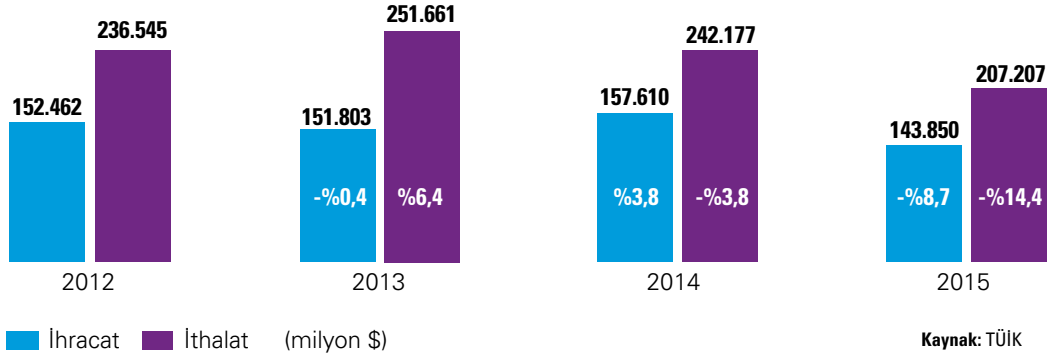
Gümrük idareleri, transit ve antrepo işlemlerinin yanı sıra, 350 milyar ABD dolarından fazla dış ticaret işleminin hızla gerçekleştirilmesi ve denetlenmesini sağlarken toplam vergi gelirlerinin neredeyse %20'sinin tahakkuk ve tahsilini gerçekleştirmektedir. Günümüzün iş dünyasına ve uluslararası kurallara uyum sağlama ihtiyacı sonucunda gümrük işlemlerini daha etkin yapabilmek için yeni düzenlemeler geliştirilmektedir. Bu düzenlemelerle kişilere belirli şartlar altında kolaylıklar sağlanırken bu şartların devamlılığı için yeni sorumluluklar da yüklenmektedir. Bu yeniliklerin başında yetkilendirilmiş yükümlü statüsü sahibi veya gelecekteki muhtemel adıyla yetkilendirilmiş ekonomik operatör uygulaması gelmektedir. Güvenilir addedilen yetkilendirilmiş ithalatçı ve ihracatçıların kendi iç denetimlerini yaptığı, kayıtlarını ve işlemlerini belirlenen standartlara göre gerçekleştirdiği, şeffaflık ve güvenilirlik konularında kriterleri yakaladıkları bu uygulama, gümrük işlemlerinin daha etkin ve hızlı bir şekilde yapılmasına önemli bir katkı sağlayacaktır. Gümrük işlemlerinin kolaylaştırılmasına yönelik yeni bir uygulama olan yetkilendirilmiş yükümlü mekanizmasının etkin bir şekilde uygulanması gerek dış ticaret yapan şirketleri gerek kamuyu yakından ilgilendirmektedir.

Uluslararası Ticaretin Kolaylaştırılmasına Yönelik Çalışmalar

Dünya ticaret hacminde yaşanan artış karşısında çok karmaşık bir yapıya sahip olan gümrük işlemlerinin uyumlaştırılması ihtiyacı ortaya çıkmış, uluslararası ticaretin kolaylaştırılması yönünde ülkelerin ortak iradeleri ile gümrük işlemlerinde bir takım yeni uygulamalar kararlaştırılmıştır. Uluslararası ticaretin kolaylaştırılmasına yönelik ilk önemli adım ortak transit uygulamasının hayata geçirilmesidir. Bu uygulamayla ortak transit sözleşmesine taraf olan ülkelerdeki firmalar tek belgeyle ticaret konusu eşyayı sınırların ötesine

taşıma fırsatına kavuşmuştur. Ortak transit uygulaması taşıma maliyetlerini düşürmüştü ve gümrük idarelerinde eşyaların bekleme süresini azaltmıştır. Gümrük idarelerindeki bekleme süresinin azalması aynı zamanda dış ticaret işlemlerinin özellikle sınır kapılarında daha hızlı bir şekilde yapılmasını sağlamıştır. Ortak transit uygulaması her ne kadar dış ticaret konusu eşyaların taşınmasını kolaylaştırmış olsa da iç gümrük idarelerindeki yasal prosedürler ithalat ve özellikle ihracat işlemlerinin yeterince hızlı gerçekleştirilmesine engel olması uluslararası ticareti daraltıcı bir etki yaratmaktadır.

Yıllar Bazında Dış Ticaret Verileri

"Gümrük işlemlerinin kolaylaştırılmasına yönelik önemli bir uygulama olan yetkilendirilmiş yükümlü statüsü, dış ticaret yapan kişiler için birçok yenilik ve kolaylıklar getirerek önceden gümrük idaresinin sorumluluğunda olan bazı işlemlerin mükellefler tarafından yapılmasına imkân sağlamıştır."

Yetkilendirilmiş yükümlü uygulaması, gümrük işlemlerini hızlandırmak ve uluslararası tedarik zinciri güvenliğini sağlamak amacıyla 2013 yılında hayata geçirilmiştir. Avrupa'da Yetkilendirilmiş Ekonomik Operatör adıyla anılan bu mekanizmanın 1 Mayıs 2016'da yürürlüğe giren Avrupa Birliği Gümrük Kanunu uyumlaştırması çalışmaları sonucunda ülkemizde de ekonomik operatör adıyla devam etmesi beklenmektedir.¹ Gümrük işlemlerinin kolaylaştırılmasına yönelik önemli bir uygulama olan yetkilendirilmiş yükümlü statüsü, dış ticaret yapan

kişiler için birçok yenilik ve kolaylıklar getirerek önceden gümrük idaresinin sorumluluğunda olan bazı işlemlerin mükellefler tarafından yapılmasına imkân sağlamıştır.

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü

Gümrük yükümlülüklerini yerine getiren, kayıt sistemi düzenli ve izlenebilir, mali yeterliliğe, emniyet ve güvenlik standartlarına sahip olan, kendi içinde otokontrol yapabilen ve daha da önemlisi güvenilirliğini ispat eden firmalara Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından verilen birtakım imtiyaz ve kolaylık sağlayan statü, yetkilendirilmiş yükümlü olarak adlandırılmaktadır. Yetkilendirilmiş yükümlü uygulamasında gümrük idarelerinde gerçekleştirilen beyan verilmesi, eşyanın gümrüğe sunulması veya fiziki denetimi gibi birtakım gümrük işlemlerinin şirketlerin kendi merkezlerinde gerçekleştirilmesiyle, gümrük idaresi kendi yetkilerinin bir kısmını özel sektöre devretmektedir.

Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği uyarınca yetkilendirilmiş yükümlü statüsüne sahip olmak isteyen kişilerin aşağıdaki şartları sağlamaları gerekmektedir:

- Emniyet ve Güvenlik Koşulu:** Şirketlerin gümrük işlemlerini yerine getirdikleri binaların, depo alanlarının izinsiz girişleri engelleyecek şekilde tasarlanması ve çalışanlarının güvenilir olması
- Mali Yeterlilik Koşulu:** Başvuru sahibinin, mali durumunun taahhütlerini karşılamaya yeterli olduğunu göstermesi
- Ticari Kayıtların Güvenilir ve İzlenebilir Olması Koşulu:** Başvuranın ticari ve varsa taşımaya ilişkin kayıtlarının gümrük kontrollerinin doğru ve etkin bir şekilde yapılabilmesine elverişli ve

eşya hareketlerini gösterecek şekilde izlenebilir olması

- Güvenilirlik Koşulu:** Bu koşulda, şirketin ve şirket çalışanlarının gerek Gümrük Kanunu gerekse diğer ceza koyan Kanunlara aykırı davranmaması ve belli suçlardan ceza almaması gerekmektedir.

Bu koşulların her birinin ispatı, sağlanması ve devamlılığı birçok alt koşula ve belge teminine dayanmaktadır. Örneğin şirketler bilgi sistemlerinin güvenilir olduğunu ispat etmek için diğer belgelerin yanında ISO 27001 Bilgi Güvenliği Sertifikası almak durumundadır.

Yetkilendirilmiş Yükümlü Başvuruları

Yetkilendirilmiş yükümlü statüsü başvuruları şirket merkezine en yakın Gümrük Müdürlüğü'nün bağlı bulunduğu Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğü'ne yapılır ve başvuruda aşağıdaki belgeler sunulur:

- Başvuru Formu
- Soru Formu
- Adli sicil belgeleri/beyan formları
- SGK ve Vergi Dairelerinden alınacak Borcu yoktur belgeleri
- Mali durumunu gösteren YMM Raporu
- ISO 9001 ve ISO 27001 Sertifikaları

Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğü tarafından yapılan kontrol neticesinde herhangi bir eksikliğin bulunmaması durumunda başvuru değerlendirilmek üzere Risk Kontrol Genel Müdürlüğü'ne gönderilir. Risk Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından yapılan değerlendirme üzerine bir Gümrük ve Ticaret Müfettişi görevlendirilerek yerinde denetim yapılır ve gerekli şartları taşıyan şirketlere Yetkilendirilmiş Yükümlü Sertifikası

düzenlenir. Bu sertifikaya sahip şirketler yetkilendirilmiş yükümlü olarak gümrük ve dış ticaret kolaylıklarından istifade ederler.

Başvuru şartlarının bir kısmının kaybedilmesi durumunda yetkilendirilmiş yükümlü statüsü söz konusu şartlar yeniden sağlanana kadar askıya alınmaktadır. Şartların tamamen kaybedilmesi durumunda ise verilen statü geri alınmaktadır.

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü Süresi

Yetkilendirilmiş yükümlü statüsü süreye bağlı olmaksızın verilmekte olup sertifika düzenlendiği tarihten sonraki ilk iş günü geçerli olur. Sertifika başvuru sırasındaki şartların ortadan kalkması durumunda iptal edilir. Sertifika temininde sağlanan koşulların devamlılığı esastır. Bu devamlılığı sağlamak için yükümlülerin iç denetim mekanizması kurmaları ve gerekli danışmanlık / denetim hizmetlerini almaları beklenir. Bunun yanında yükümlülerin gerekli şartları sağlamaya devam ettiklerini tespit etmek için belirli aralıklarla kamunun kendi denetimini yapması sürpriz olmayacaktır.

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsünün Sağladığı Ayrıcalıklar

Yetkilendirilmiş yükümlü statüsüne sahip şirketlerin sahip oldukları ayrıcalıklar aşağıda sıralanmaktadır:

Basitleştirilmiş Usullere İlişkin Kolaylıklar

İhracatta Yerinde Gümrükleme: İhracat eşyasının gümrük işlemlerinin eşya gümrük idaresine sunulmadan şirketin tesislerinde yapılabilmesine olanak sağlayan kolaylıktır. Bu sayede ihracatçı ürünlerini doğrudan kendi işyerinde yükleyerek taşıtı mühürleyebilecek ve eşyayı yurt dışına sevk edebilecektir.

İthalatta Yerinde Gümrükleme: İthalat eşyası gümrük işlemlerinin şirketin tesislerinde yapılabilmesine ilişkin kolaylıktır. İthalatçıların ithal eşyasını gümrük müdürlükleri veya antrepolarda tutmalarına gerek olmadan kendi tesislerinde depolamaları ve bu sahalarda ithal etmeleri ciddi bir maliyet avantajı sağlamaktadır.

İzinli Gönderici: Lojistik şirketlerinin transit eşyasını hareket gümrük idaresine sunmadan gümrük işlemlerini kendi tesislerinde yapabilmesine ilişkin kolaylıktır.

İzinli Alıcı: Lojistik şirketlerin transit eşyasını, varış gümrük idaresine sunmadan, gümrük işlemlerini kendi tesislerinde yapabilmesine ilişkin kolaylıktır.

Teminatlı İşlemlerde Kolaylık: Teminat gerektiren gümrük işlemlerinde her bir işlem için ayrı ayrı teminat vermek yerine tek bir teminatla bütün işlemlerin tamamlanabilmesi ve kısmi oranda teminat verilebilmesine ilişkin kolaylıktır.

A.TR Dolaşım Belgesi: Şirketlerin doğrudan A.TR dolaşım belgesi düzenleyebilmesine ilişkin kolaylıktır.

Menşe Belgeleri: Şirketlerin eşyanın kıymetine bakılmaksızın fatura beyanı ve EUR.MED Fatura Beyanı düzenleyebilmesine ilişkin kolaylıktır.

Eksik Belgeyle Beyan: Gümrük idaresine verilen beyanname ve eklerinin kısmının eklenmemesine ilişkin kolaylıktır.

Taşıt Üstü İşlemlerden Yararlanma:

Eşya türüne göre herhangi bir sınırlamaya tabi tutulmaksızın gümrük işlemlerinin eşya taşıttan indirilmeden tamamlanmasına ilişkin kolaylıktır.

Emsal Tahlil Uygulanması: Tahlil Sonucu Beklenmeden Eşyayı Teslim Alma ve Konşimentosu İbraz Edilemeyen Petrol ve Türevlerine İlişkin Teslim Kolaylığı

Emniyet ve Güvenliğe İlişkin Kolaylıklar

- Azaltılmış Zorunlu Bilgilerden Oluşan Özet Beyan Verebilme Kolaylığı
- İthalat ve İhracatlarda Mavi Hatta İşlem Görebilme Kolaylığı
- Daha Az Belge Kontrolü veya Muayeneye Kolaylığı
- Belge Kontrolü veya Muayenede Öncelik Kolaylığı

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü Sahibi Şirketlerin Mükellefiyetleri ve Vergisel Etkileri

Yetkilendirilmiş yükümlü statüsüne sahip şirketlerin gümrük işlemlerinin büyük bir kısmını kendi tesislerinde gerçekleştirmeleri daha az bürokrasi ile muhatap olmalarını sağlamaktadır. Kamu otoritesi tarafından yapılan yetki devri sayesinde bu statüye sahip şirketlerin ithalat anında gümrük idarelerine yapacakları beyan önem arz etmektedir. Zira statü sahibi şirketler tarafından gümrük kıymetinin daha açık bir ifadeyle ithalat vergilerinin matrahlarına ilişkin beyanların doğru ve eksiksiz bir şekilde yapılması beklenmektedir.

Ayrıca statü sahibi şirketlerin vergi beyanlarının doğruluğunun teyit edilmesi için iç denetim birimi oluşturmaları gerekmektedir. Statü sahibi şirketlerin kendi vergi beyanlarını dönemsel olarak gözden geçirmeleri ve eksik vergi beyanlarının gümrük idaresince tespit edilmeden önce şirketler tarafından beyan edilmesi esastır.

Neden Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü?

Yetkilendirilmiş yükümlü statüsü 2017 yılından itibaren gümrük işlemlerinde kolaylık sağlayan bu kapsamdaki tek uygulama olacaktır. Şu an itibarıyla gümrük işlemlerinin kolaylaştırılmasında kullanılan Onaylanmış Kişi Statüsü Belgesi (OKSB) uygulamasından iki binin üzerinde şirket istifade etmektedir. Yetkilendirilmiş yükümlü statüsü sahibi şirketlerin OKSB uygulamalarına ilave olarak azaltılmış belgelerle beyanda bulunma, ihracatta yerinde gümrükleme, muayenede öncelik, fatura beyanı ve izinli gönderici uygulaması gibi başka kolaylıklardan faydalanmaları ve lojistik maliyetlerinde de ciddi avantajlar yakalamaları beklenmektedir.

"OKSB'ye sahip şirketler hâlihazırda dış ticaretin %50'sinden fazlasını gerçekleştirmektedir. Bu şirketlerin tamamının yetkilendirilmiş yükümlü statüsüne geçmesi durumunda dış ticaret işlemlerini gerçekleştiren şirketlerin %50'si daha az gümrük denetimine tâbi tutulacaktır. Bu durum kamu otoritesinin kayıt dışında kalan şirketlerle mücadele kapsamında daha etkin denetimler yapabilmesine imkân tanıyacaktır."

Sorumlu Vergicilik Bakışıyla

Gümrük işlemlerinin kolaylaştırılmasında önemli bir adım olan yetkilendirilmiş yükümlü statüsünün, dış ticaret yapan firmalara büyük kolaylıklar sağlayacaktır. Statü sahibi şirketlerin dış ticaret maliyetleri düşecek ve daha da önemlisi gümrük işlemlerinde ortaya çıkan zaman kaybını azalacaktır. Ayrıca statü sahibi şirketlerin gümrük işlemlerini denetleyen şirket içi denetim mekanizmasının bulunması sayesinde vergi beyanları daha doğru yapılacak ve kamu gelirleri noksansız bir şekilde tahsil edilebilecektir. Kamunun belirli yetkilerini devrettiği ve ciddi kolaylıklar sağladığı yetkilendirilmiş kişilerin sorumluluklarının da en az aynı oranda artacağını belirtmek gerekir. Zira ödenecek vergiler ve vergi dışı denetimler, bu kişilerin kendir beyanlarına göre şekillenecektir.

Yetkilendirilmiş yükümlü statüsü aynı zamanda kamuya kayıt dışı ekonomi ile mücadelede kaynak etkinliği sağlayacaktır. OKSB'ye sahip şirketler hâlihazırda dış ticaretin %50'sinden fazlasını gerçekleştirmektedir. Bu şirketlerin tamamının yetkilendirilmiş yükümlü statüsüne geçmesi durumunda dış ticaret işlemlerini gerçekleştiren şirketlerin %50'si daha az gümrük denetimine tâbi tutulacaktır. Bu durum kamu otoritesinin kayıt dışında kalan şirketlerle mücadele kapsamında daha etkin denetimler yapabilmesine imkân tanıyacaktır. Böylece gümrük faaliyetlerinde kayıt dışı işlem yapan şirketler üzerindeki kontrol yoğunlaşacaktır.

REFERANSLAR

¹ Taxation and Customs Union, **Customs Code**
ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_code/index_en.htm